

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 2.

V Ljubljani, 15. januarija 1877. Tečaj XVII.

Denarna kazen v prid ljudski šoli.

Pri odborovi seji slov. učit. društva govoril F. Stegnar.

§. 5. šolskega in učnega reda dné 20. avgusta l. 1870 se glasi: „Ako je uboštvo (šolskih otrok) dokazano in otroci iz šole ostajajo zato, ker nimajo oblačila, naj krajna učilna oblast skerbi, da to potrebščino pripravijo tisti, katere veže postava“.

Kakor v Ljubljani, isto tako je na deželi, morda tu še več, dosta revnih družin, ki zarad pomanjkanja in revščine svojih otrok redno v šolo ne pošiljajo, niti jim ne kupujejo potrebnega šolskega orodja; taki otroci ne spolnujejo svoje dolžnosti do šole, kakor postava velewa. Dolžnost šolanja je po naših sedanjih zakonih splošna, in za vsacega, in kdor ne uboga, zadene ga ostrost postave. Revščine pa tudi oblast ne more preobladati niti premagati, zato je §. 5. uč. reda jako važna točka naše šolske postave, po tem namreč bi se imele odstraniti vse zapreke, da se povsod in brez izjeme more spolnovati dolžnost v šolo hoditi.

Misliti bi bilo, da z ozirom na te postavne določbe šolskih zamud zarad revščine po ljudskih šolah ni, a vendar vsak učitelj in neučitelj vé dobro, da je ravno pomanjkanje obleke in potrebnega šolskega orodja dostikrat vzrok slabemu šolskemu obiskovanju in napredku, in da vkljub omenjeni postavni naredbi ne jeden reven otrok na deželi dosedaj ni rednejše v šolo mogel hoditi zaradi tega, da so mu drugi, t. j. tisti, katere veže postava, skerbeli za potrebno opravo. Sicer dobro vemo, da je tu in tam že kako dobro in žertvoljubno serce kupilo nekaterim otrokom obutve, obleke i. dr. A taki dobrotniki so tako redki, da je prejšna izjava glede večine šol po kmetih, popolno opravičena, in da pojedine podpore

tu ne moremo jemati v poštev, posebno ne, če imamo celo armado revčkov pred očmi, ki jih štejejo vse šolske občine na Kranjskem.

Kje je toraj iskati pomoči?

Menda ne sodimo napačno, ako pravimo, da je vsaka posamezna občina dolžna skrbeti za svoje reveže. Iz občinske blagajnice bi bilo toraj zajemati pomoči, kakor se dobiva tudi podpora onemoglim starčkom in zapuščenim sirotam, a vsaka srenja se revežev boji, in tujca pošiljajo od srenje do srenje, ako le morejo spravijo ga v njegovo domovino. Navadno tudi srenje nimajo denarja v to na razpolaganje, povikšati občinske dohodke po nakladu na davke pa ni tako lahka stvar, ker se temu vsaka srenja krepko, a tudi ne brez vzroka, zoperstavlja, a občine tudi pri najboljši volji ne morejo s svojim imetjem gojiti toliko človekoljubja, da bi vse lačne v svoji občini nasitile, jih žejne napojile in nage oblekle. Isto tako in tudi še manj pa morejo skrbeti za tiste otroke, katere postava kliče, da bi jim napravljale obleko in zakladale s šolskim orodjem. — Kar srenje ne morejo storiti, to so po mestih tu in tam, na pr. pri nas v Ljubljani v roke vzela razna društva; napravljajo se veselice, k katerim se vabijo šolski prijatelji in mladinoлюбje. Vse to je lepo, hvale in priznanja vredno, a to vse vendar le še boljše dokazuje, da je težavno izpeljati §. 5. šol. in uč. reda. — Po mestih se veliko stori za šolsko mladino, a kako je po selskih šolah? Kje jemati novcev za podporo ubogim otrokom? Postava je naložila dolžnost občinam, a odperla ni virov, kjer bi se zajemali dohodki za take namene. Ako se je v resnici hotelo revščini, ki vpljiva na šolo, v okom priti, določiti bi se bil moral vsaj jeden gotov dohodek, in po mojem mnenji bi bil najboljši oni v §. 82 deželne šolske postave pod številom 3 določen.

Glasi se: **Izvanredni dohodki penzijskega zaklada so:** 3. kazenski denarji, kateri se vplačujejo vsled kazenskih sodeb šolskih oblasti.

1. Na tanjko mi ni moč povedati, koliki so ti dohodki. Ako računimo za vsak okraj po 50 gold. kazenskega denarja, je od 11 okrajev okoli 600 gl. S to svoto pač ni penzijskemu fondu toliko pomagano, kakor bi bilo to šolstvu na korist. Ako pa na obresti od onih 600 gl. ozir jembljemo, potem je ta pripomoč penzijskemu fondu neznatna, mogoče pa tudi ne toliko potrebna, ker je fond po mojem mnenji že precej velik, troški pa ne veliki. Sicer se sliši, da je mnogo starih učiteljev, ki bodo kmalo šli v počitek; a dokler je pomanjkanje učiteljev, se ne bodo silili v pokoj, a tudi sami se ne bodo šoli odtegovali, dokler jim moči popolnoma ne odrekó. Zato menim, da penzijski fond ne bode tako hitro oslabil, in lahko se odpové dohodkom iz kazenskega denarja.

2. Velike važnosti bi bila ta preuredba, ker bi na deželi vsak sum izginil, da učitelji samo zaradi tega šolske zamude tako vestno za-

pisujejo in naznanjajo šolski gosposki, da jim več prihaja v penzijski fond. Nasledke denarnih šolskih kazni morajo učitelji najbolj čutiti, ker jih stranke večkrat napadajo in z debelimi psovkami pitajo. — Kaj pa stariši doma v pričo otrok o učitelju govoré, kako škodljivo to vpliva na šolsko disciplino, to se da komaj misliti. Perva skerb merodajnih krogov morala bi biti, da se vsak sum odstrani, ki učitelja dela krivega, da zadene stranko kaka nezgoda zaradi prestopka šolskih postav. Tu naj bode omenjena tudi ta neprilichnost, da morajo občine same skerbeti za šol. potrebščine, kar učiteljem ravno tako mnogo britkega na glavo nakopuje.

3. Ko bi se denarne kazni vporabile doma, kako koristno bi to bilo za šolo.

Kaznovani, dostikrat revež sam, bi se tolažil s tem: no vsaj dobi plačane novce moj otrok nazaj, in če je premožen, bode manj nevoljen, ako vé, da se denarna kazen porabi kot milodar in sicer tako, da stroški prinašajo najlepše obresti, ti so: omika mladine in spoznanje skritih talentov, ki bi bili sicer izgubljeni.

4. Tudi na javno mnenje o šoli bi to dobrodejno vplivalo. Stariši bi se prepričali, da šolske gosposke res največ čislajo omiko ljudstva, ker dejansko pripomorejo, da se dolžnosti do šole morejo izpolnovati. S čim se pač več vdanosti in veselja do šole vzbudi, kakor s tem, da šola ne samo dušne hrane delí, temuč tudi za telesne potrebe skerbí.

5. In ko bi se potem za ta kazenski fond najdlí še drugi dohodki, da bi se občinam bolj zdatno pomagalo, kar nemogoče ni, kákošno veselje bi se, zdaj ti, zdaj drugi šoli naklonilo! Kak praznik bi bil za šolsko občino, ko bi se mladina javno obdarovala z obleko. Koliko hvaležnih serc bi se šoli pridobilo; koliko podpore bi na ta način vzbujena miloserčnost radodarno naklonila temu fondu!

6. V podporo revne šolske mladine obrnjene denarne kazni za stran šolskih zamud bi dale tudi prvi povod, da bi občine še posebej kako svoto volile v ta namen, ter bi tako pričele zadostovati §. 5. učnega reda. Ko bi se ta nasvet vresničil, morale bi se tudi denarni ostanki, ki se niso porabili za šolske potrebščine pri taki šoli, odrajtovati v tak zaklad, se vé da le pod tem pogojem, da bi se proračuni ne „štirihali“ tako, kakor se je to godilo prvo leto, ko je deželni zbor priredoval šolske proračune šolstvu na kvar, kar še sedaj nekatere šole občutijo.

Iz povedanega sledí, da bi bilo šolstvu jako koristno, ko bi se omenjena določba v §. 82. toč. 3 po poti postavodaje v navedenem smislu predrugačila.

Ko bi se to zgodilo, potem nastane vprašanje: Kdo bode ta fond oskerboval in kako se ima denar porabljevati?

Krajnim šolskim svetom prepuščati ta denar, bilo bi najneplodnejše,

prišlo bi tudi jako malo na vsako šolo, družih dohodkov bi ne bilo nikakoršnih. Okrajnim šolskim svetom novo delo nakladati, ne gre, in bi tudi dosti prida ne bilo, ker bi imeli le z malimi svotami opraviti; zato bi bilo najbolje, da to stvar vzame deželni odbor v roke, ali vlada sama. Dohodki bi se skerbno na obresti nakladali, in o zimskem času bi se nakupila obleka ter razdelila mej šolske občine.

To pa naj oskerbuje posebno društvo pod nadzorstvom dež. odbora ali vlade. Blago za obleko se bode kupovalo *en gros*, narejati se bo dala pa dobrotnim rokam, obertnikom ki najceneje delajo ali pa v posilno delavnico, kar bi po privatnem potu ne bilo mogoče in brezplačno zgotoviti.

Ko bi pa oskerbovanje zaklada dalo preveč posla dež. odboru, naj bi društvo sprejemalo novce neposredno od okr. šol. svetov, ali pa posredno od deželske gosposke proti sprejemnemu listu. Pri obstanku takega društva bi se bilo tudi nadejati, da bi dobrotni bogatini po smerti zapustili kak legat temu društvu. Do zdaj se še to ni zgodilo, ker nimamo takega zavoda z namenom, oblačiti šolsko mladino.

Tovarši, zagovarjajte to idejo, ako se Vam zdi vredna, pri učit. shodih, okr. zborih, da boste tem gotovše vslišani. —

Pripravljalna pot v zemljepisje in zgodovino.

Merzli kraji postajajo topli, a topli merzli; nezdravo obnebje postaja zdravo a tudi nasprotno; puščave se spremenjajo v rodovitne kraje, a rodovitni kraji zopet v puščave.

Nekdaj je bilo, tako terdijo učenjaki, povsod na zemlji toplo in prijetno obnebje. Tedaj so rastle palme, oljke in veliko drugih dreves, ki sedaj rastejo le pod toplim pasom, tudi po deželah ob severnem tečaju, živeli so sloni, nosorogi, levi in druge živali tam, kjer sedaj živijo le živali z debelim kožuhom. Tako je bilo baje nekdanj, a pozneje se je to vse zelo zelo spremenilo, zemlja je postala čedalje merzlejša in po naših krajih je bilo veliko merzleje, bila je tako imenovana „ledena doba“. Tudi ta je minila. Od kod je vse to prihajalo, ne bomo tukaj dalje preiskovali, niti navajali dokazov, zadosti nam je, da smo tega omenili.

Obnebje v deželi, mráz in toplota v zraku pa ni le pri solnčnih žarkih, tudi druge okolnosti na to vplivajo. Tukaj morje deželo obdaja ali je vsaj blizu dežele, ta dežela visoko, una nizko leži, tukaj imajo prihod merzli, tam topli vetrovi, tu so blizu visoke gore, a tam široko in razprostrano močvirje, ali so v soseščini velike peščene puščave. Na obnebje tudi veliko vpliva, je li dežela obdelana ali ne? Tam, kjer goste šume tla obsenčujejo, je zemlja vlažna, ker pekoče solnce ne more predréti skozi listje in vejevje do tal, da bi jih izsušilo. Tam pa, kjer so

tla zmiraj vlažna, je tudi zrak vlažen, osojen in meglen, ker sopari se neprestano v senčnatem gozdu vzdigujejo in veter jih ne razpodi. Ako pa izsekajo velike gozde po dolinah in ravninah, predero solnčni žarki do tal, in jih izsuše; ni več toliko megla, zrak postane topel, nebo se zjasni, poletje je prijaznejše in daljše, kakor poprej. Ko pa se obnebje spremeni, spremeni se tudi živalsko in rastlinsko življenje v tem kraju; tako pravijo namreč, da v severni Ameriki, kjer so izsekali pragozde in zemljo obdelali, živina jeden mesec dalje na paši ostaja, kakor ob prihodu Evropejcev. Takò se zgodi, ako gozde po nižavah izsekajo ali vsaj zmanjšajo, a vse drugače pride, ako po visokih gorah in planinah gozde izsekajo. Gorski kraji ne postanejo zaradi tega prijetnejši in toplejši, marveč bolj studeni in obnebje merzleje. Gozdi po gorah branijo merzlim vetrovom, plazovom in dričam prelaz v dolino. Kjer jih nespamet in neprevidnost preveč izseka, tam se mladi gozd ne zarašča več. Tedaj je vse prazno in pusto tam, kjer so bili popred zeleni pašniki ali temni gozdi; sneg in led čedalje bolj sega v nižave, merzli vetrovi vlečejo v dolino in zrak je čedalje merzleji. Plohe izpirajo tla, in dostikrat se cela gora pripelje počasi v dolino, in zaspel rodovitna polja in zelene travnike, in tam, kjer se je pred 100 let živina pasla, ni drugega kakor pusto kamenje in golo pečevje.

Poglejmo Istro in Dalmacijo, pogledajmo naš Kras. Nekdaj je rastlo drevje po gorskih verhovih, hude burje ni bilo po teh krajih, a poletu tudi ne take suše kakor sedaj, ljudje so pridelovali vsega, česar so potrebovali za svoj živež, ali sedaj, kakšno je po teh krajih? Golo pečevje šterli v nebo, huda burja odnaša še to perst, katero lijaki v dolino ne splavijo, ljudi je primeroma malo in še ti siromašni, ki terpe po zimi hud mraz, po letu pa neznosno toploto. Takó kratkovidni, lakomni ali sovražni ljudje lepe, prijetne in rodovitne dežele spremene v žalostne puščave. A to ni samo blizu nas, tako je tudi na Gerškem, v Siriji in v obljubljeni deželi in drugod. — Pridni in delavni ljudje dežele spremene v rajski kraj, a zanikarni, zlovoljni ljudje v puščave, tedaj, „kakoršno ljudstvo, taka je navadno tudi dežela“.

Ako se tla in zemlja v kraju predelajo, predrugači se tam tudi zdravstveno razmerje. Močvirni kraji so nezdravi, ljudje v okolici bolehalo na merzlíci, kužne bolezni se rade tam izcimijo; ako se močvirje osuši, zrak postane bister, in zdravstvenost v kraju se zboljša. — Kjer je preveč gozda, je sploh zrak vlažen in bolj nezdrav, mimo tam, kjer je zrak suh. Večkrat je pa gozd jedina mogoča bramba, da se kužlive pare ne razširjajo in da morejo tam ljudje prebivati. V tem je neko avstralsko drevo prav prava neprecenljiva dobrotá toplim, močvirnatim krajem. To drevo hitro raste, pa vendar daje terden les, tudi perje ima zavrnilno moč zoper močvirno merzlíco. Najbolj nezdravi kraj v okolici

Rima je bil pri „Treh studencih“. Kraj je bil tako nezdrav, da so ljudje v Rim — kake 2 uri daleč — po noči hodili, sedaj pa, ko se je veliko tega drevja nasadilo, se je vse na bolje obrnilo, sasadili so ovočno drevje in tudi tertó, in tam prebivajo ljudje brez nevarnosti za svoje zdravje in življenje. —

Puščave, kraji, kjer ni življenja ne živalskega, niti rastlinskega, so bile od nekdaj na zemlji in bodo tudi ostale, veliko pa tudi v tem premeni ali natvora ali človek. Holandeži so svojo deželo tako rekoč morju ukradli in v rodovitno zemljo spremenili, in tako je na večih krajih ob obalih nemškega in izhodnega morja, kjer se človek bojuje sè silnim elementom za zemljo. — Na gole skale nanosi človek persti, in tam postane rodovitna zemlja, kakor na pr. na Malteških otokih, kamor so iz Sicilije persti navozili. Peščene puščave se dajo predelati v rodovitna polja, ako se voda tje napelje. Tako so delali nekdaj v Babilonu, isto tako v Egiptu, razdelivši vodo po vsi deželi in napeljavši jo v velika jezera, od koder so jo o suši po deželi razvodili. Ako pa ljudje postanejo leni, zanikarni, razpadejo vodotoči, ki vodo napeljujejo in jezovi, ki jo zadržujejo, podero se; sviž iz puščave, katerega vetrovi vzdigujejo, premeni te kraje zopet v puščave.

Včasih je natvora tako neusmiljena, da podira, kar obstoji. V Grenlandiji je bilo včasih več ljudi, a vzhodni vetrovi so cele gore ledu nanesli ob bregovih, obnebje je postalo merzleje, in ljudi je bilo čedalje manj. — Mraz in led razganja po visokih gorah skalovje, začne se valiti navzdol. Gore se splazijo in uderó, ako sloné težki verhovi na spod-jedeni podlagi, ta se začne umikovati, le treba, da se svet enkoliko potrese in cele gore prihrume v dolino, kakor na p. Dobrač l. 1348, ki je 30 vasi in vse njih prebivalce žive pokopal. Plazovi so zajezili reko Zilo in kar je poprej odšlo posipu, utopili so sedaj valovi reke Zile, ki je sedaj silno naraščala. O tem strašnem razdjanji pričujejo ostanki, ki se pogostem izkopavajo, pa ustna poročila.

No! takim natvornim silam človek ni kos, s vso svojo umnostjo in močjo ne opravi ničesa. Kedar se izbude podzemeljske sile v ognjenikih, kedar potres zemljo pokonča, kedar se gorski verhovi majo in v dolino udero, kedar se ledeniki premikajo v dolino, potem ne ubrani ničesa, ter mora natvori, služabnici Božji, prepustiti svoja stanovališča.

A veselo je gledati, iz razvalin zopet raste novo življenje, bivališče ljudem in živalim. Po nanosih iz gora rastejo sčasoma zeli, človek pride in tam naredi njivo in postavi hišo. Tudi lava se počasi spremeni v rodovitno perst. Iz gora nanosijo vode blata in grezi, ga puščajo pri ustju, in bregovi se v morje pomikujejo. Tako se spreminja poveršje zemlje, na pokopališčih praveka se giblje poznejši zarod. Spreminjajo

se letni časi, dan in noč se verstita; na zemlji pa se bojuje življenje s smertjo, stvari poginjajo, a iz njih pogina vzrašča novo življenje.

Po nekaterih deželah so rastle sedaj te, sedaj drugače rastline.

Zeli in sploh rastline se ravnaajo po obnebji. Ako se obnebje v kraju zdatno spremeni, spremene se tudi rastline, izselijo in preselijo se, a ne tako kakor ljudje ali živali, marveč slučajno (veter, voda jih razžene) ali s pripomočjo ljudi.

Po večjem so rastle v Evropi že od starodavnih časov trava in gozdna drevesa, jagode in lesnike, ternjolica in leševje, več sort jagod in zelišč, a vinska terta, žlahno ovočje, žito in veliko drugih pitanih rastlin ni rastlo od nekdaj pri nas. Koder sedaj po solnčnih goricah raste vinska terta, je bilo nekdaj ternje in robida, goste dobrave so bile tam, kjer se sedaj ziblje bogato žitno klasje, koder so sedaj zeleni travniki, bile so nekdaj luže in mlake, kjer je rastlo le bičevje. Azija je pradomovina človeškega rodu, od tam pa so prišle tudi rastline, ki nam dajejo žita, ovočja i. dr. Iz Amerike pa smo dobili turšico, krompir in tobak, in še sedaj razširjajo inostranske, dosihmal pri nas nenavadne rastline, po naših krajih. Kako bi se čudili starodavni naseljenci po naših krajih, ki ob svojem času niso poznali drugega kakor gozd, travo in nekatera žita, ko bi vstali iz grobov, in bi videli rasti žita in rastline, katerih niso nikoli poznali.

Komaj je 200 let tega, ko še zapadna Evropa kave ni poznala, kavovec je rasel samo v Aziji in sedaj je kava v rabi pri vsaki hiši, a kavovec raste po vsi zemlji pod vročim pasom. Murbe, ki so prišle iz Perzije, sade sedaj celo po južni Švediji, iz divjega kostanja, ki je prišel tudi iz jutrovih dežel k nam, imamo cele drevorede. In tako bi se dalo na dolgo in široko opisavati, kako so se tuje rastline razširile po naših krajih, in da imajo naša polja, naši vertovi vso drugačno podobo, kakor nekdaj. Naši pradedje so se pokrivali z živalskimi kožami, in naša Evropa je bila na severju pokrita z enolikim gozdom, sedaj se mi oblačimo v pavolo in svilo, po naših poljih, da po naših goricah rastejo raznoverstne zeli, ki so doma v toplejšem obnebji. Gozd, ternje in robida se mora umakniti, ako človek vé kaj boljšega postaviti na njihovo mesto; tam, kjer je solnce pred dve tisoč leti sijalo na verhove hrastov, jelk in bukev, tam zori sedaj sočnato jabelko, sladko slivo in rumeno vince. Kjer si je nekdaj sedlon iskal mahu in zličnika, tam so še žitna polja na pr. v merzlih finskih pokrajinah.

Ako je resnično, kar terdijo nekateri naravoznanci, da na isti zemlji ne rastejo zmirom in na vek enake rastline, da stopajo počasi nove drugačne rastline namesti bivših, tako je verjetno, da so pred več tisoč let rastla drugačna drevesa tam, kjer vidimo sedaj hraste, bukke,

jelke in mecesne. Vidimo tedaj, da se v naravi prav jasno spolnuje izrek sv. pisma: zemlja se spreminja kakor oblačilo.

O tem času so bile te, o drugem drugačne živali v ti ali uni deželi. Živali potujejo.

Živali so starejše od človeka na svetu, in vsako obnebje je tudi imelo od nekdanj svoja živalska plemena. Kakor rastline, tako so se tudi živali počasi na zemlji razdelile. To se je pri njih toliko lože zgodilo, ker se prosto gibljejo in se tudi lože privadijo obnebja. Živali potujejo, kedar se jim zljubi ali kedar jih sila v to priganja; večkrat pa jih prestavi človek iz kraja v kraj.

Največ naših domačih žival je živelo nekdanj divjih v Srednji Aziji, in še sedaj so tam črede divjih konj in oslov. Človek si je prizadeval, da je razširil udomačene živali povsod po zemlji, a nekatere živali pa narava sili na preselovanje. Veliko rib se seli iz morja v morje, na pr. polenovke in slanički. Ti se prikažejo ob odločenih časih v brezštevilih trumah na bregovih nemškega morja, nekdanj so obiskovali bregove izhodnega morja, ko so tam izostali in se prikazali na drugih bregovih, je nastala vojska med zvezo nemških mest „Hansa“ in severnimi kvaljestvi. Na severju potujejo nekatere miši, kakor velika vojska čez hribe in doline, reke in jezera in potem se zopet vernejo nazaj v svoj kraj. Ljudem naškodljivejši selivci so pa kobilice, ki se včasih razgernejo čez dežele, kakor črna megla, ter pokončajo žita, polje in travnike, da je za njimi tako, kakor bi bil požar pokončal vse rastlinstvo.

Veliko naših tičev se preseli vsako leto po zimi v toplejše kraje in pride spomladi zopet nazaj; a k nam pridejo nekateri povodni tiči iz merzlega severja, ki se pa v spomlad zopet vernejo v merzlejše kraje.

Rastlinstvo se mora rastlinstvu umakniti, kedar manjka obojemu prostora, tako se morajo tudi živali umakniti živalim in ljudem. Divje živali človek prišedši v neobljudene dežele polovi, prežene ali pokonča. Divje živali se pa tudi same izselijo, kedar jim človek izseka njih bivališče namreč gozd, ali če postane topleje, ko se jim mraz bolje prikupe, ali pa če se zgodi nasprotno.

Turi in severni jeleni so bili nekedan po naših gozdih, sedaj ni več teh žival. Gozdov je bilo manj, človek tudi teh žival ni varoval, tedaj so šle čez Poljsko na Rusko, kjer jih tudi ne more biti mnogo. — Kozorogov je čisto malo še v Piemontu na najviših gorah. To bi še ne bila tolika zguba, a škoda je, da je malih tičev po gozdih in vertih čedalje manj, to ne koristi nikomu drugemu, nego zaželkam in merčesu, ki je ticam v hrano.

Tedaj, ako se ljudje v deželi pomnože, je divjih žival čedalje manj, ako se pa število ljudi zmanjša, se pa divje živali zopet pomnože.

Ko so 13. stoletja divji Mongóli na Ogerskem neznansko veliko ljudi pomorili, so se dereče zveri tako namnožile, da bi bile kmalo ljudi pregnale. V srednjem veku je tudi gospoda divjačino zavaljo lova zelo čislala, in nekaterim je bila večja skerb za živali, kakor za ljudi.

Tudi človek spodrija človeka. V Ameriki so Evropejci domače prebivalce iz dežele v deželo preganjali, Indijanov vzlasti v severni Ameriki je čedalje manj, prišel bode čas, ko se bodo njih spominjali le v zgodovini.

Tako spodrija tuja rastlina domačo, divja živina beži pred človekom, a močnejši človek zatira svojega slaberega sobrata. (D. pr.)

Dopisi in novice.

— *Učiteljska konferenca za Černomeljski okraj v Černomlji* dné 10. nov. 1876 ob 9. uri dopoldne. (Dalje.) IV. Kako postopati, da slabše ne zaostajajo za dobrimi?

G. Stanonik: Znano je in skušnja nas uči, da je v vsaki šoli več ali manj učencev, ki zaostajajo za svojimi verstniki. Posebno se pa to godi pri pervencih, katerih spomin je še slab in ni olikan. Dober učitelj gleda sicer na večino učencev, a vendar posebno pazi na slabše, jih opominja in spodbuja. Imejmo tedaj slabše učence vedno bližej pred očmi, večkrat jih poprašujemo in jim recimo branje nadaljevati, včasih naj tudi mesto boljših kaj povedo. Bodimo ž njim bolj ljubeznjivi, kakor s tistimi, ki se lahko učé. — Začetni nauk je poglavitna reč, je steber, na kateri se vse pozneje učenje naslanja, bodisi o predmetu katerem koli. Ako hočemo pervence s pridom in v pravem pomenu podučevati, moramo njihovo prihodnost v vseh razlikah pred očmi imeti. Vsako reč, katero svoje učence učimo, moramo pred prav pazno premišljevati, kaki in kateri bodo nji nasledki, ker iz malega priraste veliko, a tudi mala iskra lahko veliko škodo napravi. S pervenci postopajmo le dotlej, dokler njih zmožnosti segajo. Vže perve besede, ki jih izgovarjajo in bero, morajo jih razumeti in mikati; to pa bomo dosegli, ako reč, od katere se govori ali bere, dobro razložimo, tako, kakor koristi duši in telesu. Vadimo jih vsako reč prav ogledovati in od nje se pogovarjati, da jim ostane v spomin in morejo pozneje kaj od nje misliti in zapisati. Pri otrocih, kakoršne mi imamo, se zbudi s šestim letom zmožnost za nazor. S sedmim letom se prikazuje pametovanje ali spomin, pozneje še le um in presoja. Glejmo, da se ne prehitimo. Počasi se daleč pride. Ne učimo preveč, ampak taisto dobro!

G. Šetina: Učitelj naj podučuje, kolikor moč, praktično, domače in nazorno. Predmeti naj so pri roki, ali pa naj jih učitelj nariše na tablo. Tako vedri slabše učence. Razen tega pa naj stvar večkrat ponavlja in nauk koncentrjuje.

O 5. točki se prestopi na dnevni red. Učitelji so te misli, da naj se učni načert, kolikor moč, izvršuje.

6. Kako naj učitelj pri razlaganji berilnih vaj slovnico, pravopisje in spisje združuje?

G. Hočevnar meni, da se more le pri povestih v prosti besedi na to ozir jemati; pri pesnih tega ni mogoče. Naj se pri enem berilu gleda na spisje, pri drugem na slovnico itd. Učitelj naj si ber. vajo za poseben predmet izbere.

G. Setina: Jaz mislim, da baš pri naravoslovnih vajah je treba ozirati se na jezik. Tu so besede otroku neznane, treba jih je slovnično izpeljevati, jim dati pomen. Neznane besede se izpeljujejo, kakor je besedno pleme; naj se na kratko stvar slovnično ponavlja, i ako je berilo, naj se jedro porabi za spise, pri pesnih je ravno tako. Pesni je treba še bolj razkladati, da je učenci razumô in sicer slovnično, potem praktično. Pesnice so za otroke posebno dobra hrana in otrok je bo le takrat rad bral, kadar je bode razumel, in si tako lepo jedro v srcu vcepil. V pesnih je pa tudi jezik umetnejši i lepši toraj naj se tudi pesnice in še posebno na vse strani obdeljujejo. (O tem glej st. 1. st. 3. kar piše g. V. J., in to so povsem tudi naše misli pri obravnavi pesni. Vr.) Tudi v novo berilo je treba več pesnic vzeti.

7. Na kateri način naj se v šoli uči gospodinjstva i gospodarstvo, da bi se učenci privadili varčnosti?

G. Stanonik poroča, da je Slovenec sploh največji revež, razen zmožnosti; vsak ga tlači, ki le more, in tako je vže ob vso imovino; povsod se mu slabo godi. Ko še ni bilo železnice, prislужil si je kak krajcar s konjiči, ali zdaj nima ga beliča več. Takrat je bila gostoljubnost na pravem mestu, zdaj pa žalibog ne. Tergovina je slaba, treba je ljudi privajati na sadjerejo in živinorejo; marsikak novčič bi bil pridobljen i prihranjen. Naša mladež bi se morala učiti rokodelstva, mesto da hodi postopat po Nemškem ali Hervatskem, kjer se razvadi v jedi i obleki, se rada izpridi, a na delo pozabi. Gostije, popivanje, strel i jednake potrate naj se odpravijo. Ni namreč potreba vse naenkrat povžiti — a na pomlad s praznim trebuhom na delo iti. Tudi naj bi se ljudje za vsako malenkost ne tožili, to jih stane mnogo časa i denarja; potem pa tožijo, da so veliki davki, ko si jih sami nakladajo. Vse to bi se vsaj dosegalo, ako bi učencem dajali take spisne vaje, ki kažejo posebno napake v gospodarstvu i gospodinjstvu.

G. Borštnik: Otrok se uči veliko od starišev. Ako so stariši prijatelji redu in varčnosti, bodo i njih otroci. Red je duša vsemu. Iz reda izhaja gotovo tudi varčnost. Koliko bi bilo dobička, ako bi se živina redno napajala i molzla, ako bi se ji hrana redno pokladala. Praktično gre kazati varčnost i nje dobiček ljudstvu!

G. Jeršinovic povdarja, da je treba otroke učiti varčnosti pri malem. »Zakon natore je tak, da z malega raste veliko« poje Koseski in to obernimo na šolo. Otrok naj varuje šolsko orodje; svinčnik, pisalo, pisanke, papir; na tak način bode otrok varčen postal.

8. Naravoslovje v ljudski šoli. Poroča g. Hočevnar (nemško). On pravi iz skušnje, da naj otroci sami nabirajo cvetice, rastline, zaželke itd. in to naj učitelju donašajo. Učitelj naj jim vse pojasni — otroci naj si pa pazno ogledajo. Učitelj naj potem rastline in zaželke v red spravlja i otroci konečno sami razvidijo enakosti, navadijo se potem razredov i podobnosti. Na ta način bode uk gotovo največ izdal — drugač ne pomagajo vsi popisi nič. (Priporoča Erjavčevu i Tušekovo knjigo.) G. Stanonik dostavlja, da bi se posebno škodljivi merčesi lovili in uničevali. G. Pavlin pravi, da bi se ljudem i otrokom povedalo, da bi mej zelnike kako konopljo vsejali, ker potem ne grejo metulji tako radi na zelje, kamor bi zanesli škodljivih gosenic. G. Dular priporoča posebno varstvo koristnih ptic in njih jajčic. G. Šetina pravi, da županstva premalo ali nič ne gledajo na postavu o lovljenji ptic. Love je ljudje svojevoljno, pastirji vničujejo igranje se njih zalego — saj mu nihče ne prepoveduje nego učitelj. Županstvo bi moralo nad tem bolj čuvati.

0. O ženskih ročnih delih poroča g. Šetina. Ročna dela so jako potrebna reč, tako, da si celo ženske brez te vednosti misliti ne morem. Da bi pa stariši veselje dobili do tega predmeta, naj učenke svoje delo često kažejo, vbožnejšim naj se zastoj razdeli potrebna priprava. Izdelki naj bi se prodali i otroku naj bi se dal denar, za nekaj pa bi se zopet nakupilo blaga, in stariši bodo gotovo zato. Seveda velja to le za nekatere stariše. Tudi izdelke večkrat razstavljati i najboljše obdarovati bilo bi jako pospešljivo. G. Rupnik misli, da bi se gledalo bolj na najpotrebniše, kar potrebuje otrok doma; a nepotrebno naj bi se opustilo. G. Stanonik svetuje, da bi se izdelki posodili na razkaz drugim šolam, kjer še ni ta nauk vpeljan, da bi stariši videli, kaj bi se lahko njih hčere naučile. G. Hočevvar pravi, da bi se vsaj 10 gl. v proračun postavilo. Sklene se obrniti do okr. šl. sveta za privoljenje 10 gl. v proračun za bodoče leto za vsako šolo. Potem bere g Schiller spis: »Der Lehrer als Arzt. (Spis je dober i podučen; škoda, da ni v slovensko prestavljen i objavljen.) G. Pavlin dostavlja, naj učitelji otrokom ostro prepovedo, za vozovi tekati i nanje se obešati. Otroci so vroči i zasopljani, napijo se merzle vode i zbole. Ravno tako iz šole grede teko, dokler morejo, potem se vležejo na merzlo zemljo i se prehlade.

G. Hočevvar nasvetuje, da bi se v šolskih sobah napravila zagrinjala pri oknih, kajti otroci zgubljajo vid in ne morejo brati, niti pisati. Sprejme se. — G. Šetina nasvetuje, naj se prosi, da se §. 24. šl. in uč. reda, ki je šibo čisto iz šole pognal, prenaredi tako, da bi se v posebnih slučajih še smela rabiti. Zapor ni za šole po kmetih. Otroci imajo po 1 ali 2 uri daleč do doma in če bi jih še zapirali, kedaj bi prišli domov? Pri spridenih otrocih pa vse lepo opominjevanje ne pomaga nič. — Sprejme se enoglasno. G. Kavčič pravi, naj bi se prosilo pri sl. c. k. dežel. šol. svetu, da bi dobivali v naš okraj več ubožnih knjig. Ljudstvo je res siromašno. Sprejme se enoglasno. (Ali se ni nihče spomnil merila, po katerem se ubožne bukve dele? Vr.) Gosp. Šetina priporoča, da bi učitelji zapisovali pri priložnosti narodne pripovedke, govorne oblike, pesni itd. Med našim ljudstvom je obilo tacega blaga, ki bode gotovo zgubljeno, ako ga kmalu ne prihranimo na papirju; z lokalnimi pripovedi lahko pričenjamo poduk v zgodovini, tedaj je tako nabiranje tudi pedagoške vrednosti. Take pripovedke (poštene) in pesnice naj bi tudi odraščeni učenci včasih imeli za pismene naloge. Učitelji odobre predlog in se izrazijo, da hočejo tako ravnati. G. Jeršinovic podaja račun o okrajni bukvarnici. V pregled računov se volita: Rupnik in Šetina.

Sklene se, da se bodo nakupile sledeče knjige: »Brockhaus“ Lexikon, »Kiepert« atlant srednjega veka. Bukvarnica se naroči na: »Jurčičeve“ listke, vpiše se v »Glasbeno matico« v »Dramatično društvo« in v »deutscher Verein zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse« v Pragu. (Okr. bukvarnice naj si naroče »Valvazorja«, ako jim je domača stvar mari. — Čuditi pa se vendar-le moremo, zakaj se okrajne učit. bukvarnice ne vpišejo v »literarni zavod« »Slovensko matico«. Toda kaj hočemo, saj je tudi kramar rekel, da dobička poglavitno išče pri svojih prijateljih; inostranskih reči ne dobimo brez plačila, izdelke domačega uma in dlana pa iskajmo brezplačno!) Sedanji književni odbor (g. g: Jeršinovic, Schiller, Rupnik in Šetina) voli se enoglasno, predsednik mu je Jeršinovic, a namestnik Rupnik. G. Jeršinovic predlaga, naj se za okr. biblioteko kupi cesarjeva podoba za 7 gl. — Odobri se. V stalni odbor za bodočo konferenco se volita: Stanonik in Hočevvar; v okr. šol. svet: Jeršinovic in Schiller. S tem se seja konča.

— *Šolstvo v državnem zboru.* V 219. seji 14. decembra je prišel tudi na versto predštev za ljudske šole. — Poslanec Dežman govori za večo svoto, katero je ministerstvo vže postavilo (a poročevalec zaverigel), namreč za Kranjsko 10.000, za Goriško 8.000, za Dalmacijo 18.000 in za Tirolsko 28.000. Poslanec Pflügel pravi, da je prvi smoter šoli npravno-verska odgoja. Stariši imajo pravico zahtevati od države, da pomaga otroke izrežati npravno-versko, in poslednjič sklepa, da tisti, kdor hoče spoznati, kaj je pravo in dobro, mora vero imeti. Le jeden Bog je, tedaj je prava tista vera, ki veruje v jednega Boga, in le jedna vera mora biti prava, kolikor se pa to v življenji, v človeškem djanji in nehanji kaže, je veroizpovedovanje jedno samo pravo. Ni je vere brez veroizpovedovanja, še celo angeli v nebesih imajo veroizpovedanje, kedar Gospoda hvalijo. Brez veroizpovedanja je le bogotajec in medverstvo je beseda brez pomena. — Govornik v misel jemlje medverstvene (interkonfessionelle) šole, ter razjasnuje njih škodljivost, in pravi, da se more npravno-verska odgoja otrok izročiti cerkvi, a država naj z vsemi drugimi rečmi prostovoljno razpolaga. Na Zgor. Avstrijskem po mnogih šolah leta in leta ni bilo podučevanja v veri, ker se je §. 5. lj. š. postave samovoljno razlagal. Govornik pravi, da je po novem učnem čertežu veronauku premalo ur določenih, on pove, kake zapreke so zastran verskih vaj, skoro je videti, kakor da bi bila šola sovražna verskim vajam. (To je veliko nad prvo šolsko gosposko.) Govornik navede nekaj izrek iz časopisa Zgornje-Avstrijskega učiteljskega društva, tam stoji namreč: »Šola v naši domovini nareja iz kristijanov ljudi, a popreje je odgajala le kristijane in katolike in dalje: Z nejevero novega časa se prav lahko druží npravstvenost, kakor s katolicizmom ali kako drugo vero.« To kaže da imajo nekateri učitelji brezverstvo (Konfessionslosigkeit) popolnoma na svojem programu, zoper take nakane in prizadevanje nove šole moramo odločno oporekati. Govornik našteva več zgledov strašanske nevednosti pri učencih, in v misel jemlje, da še ob javnih prilikah poje »Die Wacht am Rhein.« On navede več zgledov, v katerih so obertnijske šole nakladale prebivalstvu le težav in bremen, in prav resno povdarja, da se morajo šolske postave popraviti. Poslednjič ponavlja, da naj država npravno-versko odgojo prepušča cerkvi. Poslanec Dittes hvali ministerstvo in našteva celo versto ukazov, s katerimi je ministerstvo dokazalo, da skerbi za ljudsko šolo in da dobro to razumeva. Sicer pa pravi, da se za višje šole preveč, za ljudske šole pa premalo potrosi. On pravi, da je zaloga šolskih bukev občno škodljiva naprava. (Poslanec na drugi strani pa je rekel, da bi po nenemških deželah ne imeli prav nič bukev, ko bi jih šolska zaloga ne oskerbovala.) Pflügelovega govora ni omenil čisto nič. — Poslanec Schaffer (Ljublj.) je govoril za Dežmanov predlog, a posl. Kovalski za rusinske šole. Poročevalec prof. Sues je očital Dittes-u nevednost o avstrijskih zadevah. Sicer on pravi, da je napačno vse dežele meriti po jednem kopitu, treba je postaviti učiteljev več kategorij. Pflügel-nu pa odgovarja, učitelj naj bo tega ali unega, ali tudi nobenega veroizpovedanja, tudi duhoven naj misli o državi kar hoče, a v šoli se morata zastopiti, da mladina ne bo terpela, ako so si misli navskriž. Ako se v šoli navadijo spravljivo skupaj živeti, bode se tudi v življenji isto-tako ravnalo. V šoli potrebujemo spravljivosti na vse strani. — Sprejme se vse po odborovem nasvetu. To je ob kratkem posnetek te obravnave.

Pristavek. Letos so vendar v državnem zboru spoznali, da je treba za šole v nenemških deželah kaj več storiti, ali zgovarjali so se s prevelikimi troški. — Profesor Sues je rekel, da se morajo v šoli zastopiti verni in ne-

verni učitelji, da mladina ne bo zaradi prepira med učniki škode imela. — Besede so lepe, a kakšna mladina bo v teh šolah vzrastla; odgoja in poduk se ne dasta ločiti, tudi otrokov duh se ne da razpoloviti, žalostno je, ako mora učitelj reči: »ne glej me, a slušaj me«. — Teleta se pač dobro počutijo, ako jim danes ta, jutri drugi kermo polaga, da le dobé svoj del, ali kako se ne-umerjoče duše za časnost in večnost izreajo, to je stvar vse drugačna, in drugače osnovana, sicer take šole mladosti nramno-versko ne odgajajo, marveč razširjajo versko unemarnost.

— *Cerkveno petje.* »Slovenec.« Zadnjič smo slišali »Starega organista«, poslušajmo še, kaj nam pove dopisnik iz (?) v st. 142 »Slovenca«. Ko namreč pravi, da so se duhovni sosedne (lavantinske) škofije izrekli, za organiste — neučitelje — govori on za organiste — učitelje — kajti, ti so bolj izobraženi, daleč on priporoča prijenljivost in miroljubnost duhovnu in učitelju rekoč: da tudi v stari dobi ni bilo vse po volji. G. dopis. se ozira na učiteljice, od katerih so nekatere izurjene na glasoviru, in bi morda tudi v cerkvi rade pomagale (tu in tam se že to godi). Konečno pravi, naj bi se učit. pripravnikom, ki imajo veselje do petja, delile cerkvene štipendije. — To je kratek posnetek. — No kakor je videti, dopisnik računa s fakičnimi razmerami. Je pa še druga okolnost, na katero se tudi g. dop. ozira, namreč: na učiteljskih »orgle« niso več obligaten predmet, tudi imajo na učiteljskih toliko predmetov, da za godbo ostane le malo časa; a na »gosli« se sploh uče, in kdor zna na »gosli,« bode tudi lahko naučil se sviranja na glasoviru in orglah. V tem slučaju pa misli g. dop., naj bi se sposobnim delile cerkvene štipendije. V 144. l. od četrтка 14. dec. pa ve »Slovenec« povedati, da so pravila društva sv. Cecilije že izdelane in slavni vladi v poterjenje predložene. To društvo ima namen, da pripelje s pomočjo v. č. knezoškofijstva zbegano cerkveno glasbo na pravo pot nazaj. V ta namen zbira posamezne moči v društvo, da ložej doseže svoj namen. — A v 149. l. »Slov.« 28. dec. pr. l. nasvetuje nekdo to-le: »1. V Ljubljani naj se vstanovi orglarska šola, kjer bi se zraven godbe in petja tudi morda kako potrebno rokodeljstvo ali nekoliko o splošni omiki učilo. Dečki naj bi stanovali v Alojznici ali semenišči, kjer je posebno zdaj veliko prostora. V to šolo naj bi se pošiljali pridni zmožnejši, revniši dečki, ktere duhoven v svoji fari za naj pripravnejše spozna. Stroški za tako šolo bi ne bili morda ogromni. Da bi se pa vsaj nekaj dobilo, nabiralo naj bi se prostovoljno; vsaka fara naj bi dajala nekoliko, nekteri stariši bi morda za svojega sina sami kaj žertovali. 2. Pri vsaki farni cerkvi zedinila naj bi se služba cerkovnikova z organistovo. Organist bi imel s tim zagotovljeno eksistenco, zlasti ko bi zraven cerkovništva in orgljanja še lahko kako drugo delo opravljal. Ko bi videli, da ima dobro službo, da lahko izhaja, ne bilo bi dvomiti, da bi se jih dovolj oglašalo za to šolo. 3. Naj se napravi za vse slovenske dežele cerkvena pesmarica v podobi »Rituala«, kjer bi ne bile le samo besede, ampak tudi napévi postavljeni raznim pesmam. Teh pesem bi se ljudstvo precej privadilo, pelo bi skupno; kamor bi prišel, slišal bi tiste pesmi prepevati, privadil bi se jih lahko kmalo.

V to pesmarico sprejele naj bi se vse stare pesmi, popravile se slovno in muzikalno enkrat za vselej, in organist bi potem ne premišljeval, kaj bomo peli zdaj, kaj jutri. Tako bi bil tudi obvarovan napadov ljudstva, ker marsikje ljudstvo misli, da je organist izversten, če prav okrogla dela. V to pesmarico naj bi se sprejele tudi novejšje skladbe, da bi se teh privadilo ljudstvo. Izdajale bi se vedno nove priklade. 4. Da bi se ta pesmarica tem bolj razširila med ljudstvom, naprosila naj bi se družba sv. Mohorja, da bi spravila to delo na

dan. 5. Sostavil naj bi se odbor strokovnjakov, ki bi sodili, ktere skladbe so v cerkvenem duhu. 6. Vse to naj bi oskerbovala cerkvena predstojništva in na to gledala, da bi se vse tudi na tanko izvrševalo.

Po enih krajih celo ni mogoče omisliti si organista, ker zaradi velike revšine, ktera pri obilnih davkih vedno dalje sega, orgelj nimajo pa tudi ni misliti, da bi se tako kmalo napravile. Saj pa orgle tudi niso ravno neogibno potrebne, orglje imajo petje le podpirati in povzdigovati, po mnogih krajih pa celo petje gluše in ovirajo. Naj bi se toraj ne gledalo toliko na orgljanje kakor na petje. Kako ginljivo bi pač bilo, ko bi se povsod vpeljalo splošno petje. . . .

Da bi se splošno petje povzdignilo, bi bilo dobro, da bi vsak duhoven znal posamezne pesmi za posebne čase in kraje, da bi po okolišnih tudi sam pričenal, dokler bi se tega ne privadili drugi.

Da bi duhovni znali sami pravilno peti, gledalo naj bi se v semenišču bolj na petje; vsak bogoslovec bi moral znati peti ne le maše in psalmov, ampak tudi vse navadne pesmi.

Zato pa bi bilo v semenišču treba splošnega poduka in vaj, pri katerih naj bi se ne izbiralo preveč in ne izgovarjalo: jaz nisem pevec, saj se tudi ne vpraša: si govornik, in vendar je tudi med pridigarji velik razloček.

Gojilo naj bi se pa posebno v Alojznici petje še bolj praktično in se čas ne tratil s samo teorijo. Tako bi v semenišče neko podlago že prinesli s seboj in bi tam toliko lažje napredovali.

Naj bi se toraj resno prevdarilo in prerešetalo prašanje: Kako povzdigniti cerkveno petje? Višji krogi pa naj bi skoraj potrebno vkrenili, da bi bile cerkve s splošnim petjem zavarovane, ker organistov nam ne bode mogoče vzdrževati.«

Ker smo že pri nasvetih, naj »Tov.« tudi ponudi svoje svete. — Orglarska šola bi bila pač naprava vse hvale in podpore vredna, ali kje vzeti »1. toliko pomoči, 2. ali kaže kmečke dečke v mesto vabiti in tu za nje skrbeti«

. . . Poglejmo pa po deželi okoli sebe, kako so sedaj posamezni, bodi si svetni ali duhovni učeniki godbo in petje razširjali. . . . Takim pridnim in zvedenim ljudem dajte podpore in imeli boste namesto jedne več orglarskih šol, ako se jih tako vsako leto le nekaj izuči, bode nekaj pomagano za prvo potrebo, v tem se pa vtegne marsikaj presukati.

— *Iz seje c. k. dež. šol. sveta 30. novembra l. 1876.* — Na dvorazr. ljud. šoli v Metliki se ne bode nemški podučevalo dotlej, da se šola ne razširi. — Župniku, Martinu Tomcu v Suhorji, se je izreklo hvaležno priznanje radi njegovega šoli prijaznega delovanja. — Obrok za učit. preskušnjo se je podaljšal ljudskemu učitelju do konca navadnega leta 1877. — Odobrilo se je, da se postavi France Jeglič za pomožnega učitelja proti letni nagradi. — Prošnje za oprostenje šolnine so bile razrešene. — Da bi se za 4razr. lj. šolo na Verhniki stavilo novo poslopje, to se za sedaj opušča, ker se potrebni prostori dobé drugod, in pisma (akt) se pošiljajo kranjskemu dež. odboru, da temu priterdi, ozirom. da se šola razširi. — Poročilo okr. šolskega sveta, da je ljudska šola v Črnomlju prenapolnjena, in da je potreba tam napraviti dvorazredno dekliško šolo se je poslalo dež. odboru, da se o tem oglasi in ob enem se je prosilo za potrebno nagrado iz normalnega šolskega zavoda. — Prošnja krajnega šol. sveta, da se tam učitelju poviša plača, se je zaverгла. — Da se vmeti učitelj na ljudsko šolo pri sv. Petru pri Weinhof-u, ukaže se okrajnemu šolskemu svetu, da naj se ozira na pripravnega pomožnega učitelja, ker ni zato prosvincev za učiteljstvo poterjenih. — Prošnji dveh ljudskih učiteljev, da se jima poverne

potnina, niste bili sprejeti. — Prošnja učiteljske vdove za milostni dar se je oddala dež. odboru. — Kazenske obravnave zastran šolskih zamud zoper katere so bile pritožbe, so bile razrešene, isto tako tudi prošnje za popredno izplačevanje in za nagrade.

— 14. decembra 1876. — Tovarna je prosila, da bi se njeni zasebni šoli priznala pravo javne šole in ta prošnja se je predložila ministerstvu za uk in bogočastje. — Prošnja glavnega učitelja, da se mu prizna petletna doklada, se je razrešila. — Zaključilo se je, katerim dvanajsterim ljudskim učiteljem naj se dá Metelkova vstanova. — Javnih šol pri sv. Joštu in v Podlipu sedaj ne bodo napravljali proti temu, da se bode za zasilno podučevanje po mogočosti skerbelo. — Prošnja ljudskega učitelja, da se mu za nazaj odkaže polna plača, ker je čas, ob katerem je bil odstavljen prenehal, se odverne. — Poročilo ravnateljstva c. k. spraševalne komisije o njenem delovanji l. 1876 se je predložilo ministerstvu. — Anton Ozimek, ki je bil predlagan za učitelja v Banjaloko, je bil poterjen in dekret se mu izdelal. — Razrešene se bile: prošnje za popredno (posojilno) izplačevanje, za milostno zlajsanje kazni zastran šolskih zamud in prošnje za nagrade.

— Iz seje kranjskega dež. odbora dné 23. decembra 1876. Odbor je priterdil, da ima biti na Verhniki 4razr. lj. šola, a v Černomlju pa 2razr. dekliska šola, učiteljci imate tam dobivati po 500 gl. in 450 gl. na leto. — Učitelju v Bohinjski Beli se je plača povišala od 400 gl. na 450 gl.; vdovi Krombholzovi v Bistrici pri Černomlju se je privolil iz pokoj. zavoda milostni dar 40 gl.

— Slovesnost božičnega drevesca v zavetišču dečkov v hiralnici v Ljubljani 28. decembra se je veršila prav slavno. Navzoče je bilo veliko odlične gospóde med tem c. k. dež. šolski nadzornik, pl. Vidman, dež. šl. nadzornik g. Pirker, ravnatelj kupčijske šole, g. Mahr, predsednik kupčijske zbornice g. Dreó, g. g. Janežič, Samassa i. dr. Govoril je najprej g. dr. Gogala, predsednik družbe sv. Vincencija, občinstvu nemško, a dečkom v zavetišči slovensko. Otrok je okoli 30 v zavetnici in ti so peli slovensko in nemško, podučujeta jih frančiškana č. č. o. o. Angelik Hribar in Adolf Mair, sicer pa hodijo navadno v šolo, ter so dobili lepe božične darove. Govorili so tudi milostljivi knezoškof dr. Janez Pogačar občinstvu nemško, a prav v cerkvenem smislu o Vincencijevi družbi, ter poslednjič delili navzočim apostolski blagoslov. — Na »bazaru« ste prodajali dve deklici razne reči, vredne po kake 2 ali 3 solde ravno za toliko goldinarjev ali še več, ceniti ste dobro znali, — in to je dalo zavetišču zopet kakih 70 gl. — Čudni časi, v katerih živimo — na eni strani toliko unemarnosti do svete vere, na drugi strani pa toliko usmiljenje do revežev, katerih je, — res da — čedalje več. Le to je gotovo, da je Bog neskončno moder, a mi ljudje neskončno nevedni, in da ta neskončno moder Bog svet vlada, — a vse mora hoté ali ne hoté njemu služiti.

— Prelepo božičnico so ss. 3. Kraljev večer imeli rokodelski fantje. Napravilo jim je vodstvo rokodelskih podmojstrov s pomočjo dobrotnih ljubljanskih družin, Šolmajerove, Murnikove, Šupevčeve, in drugih. Darovali so mnogoterih reči od obleke in jedil in k temu je bilo še božično drevo rokodelskih pomočnikov obrano, ter so bili dečki z vsem tem ob koncu veselice obdarovani, kakih 60 ali še več junakov. Poprej pa so morali te lepote nekoliko zaslužiti: tu so vam peli, krajši in daljši govorčike izustovali, da ste bili navdušeni obe sobi polni gostov. Za vvod je mnsgn. Jeran fantom povedal marsiktere izgled

mladih rokodelcev in sploh pridnih mladenčev, ki jih je sam doživel, rekel ktero o Betlehemu, jaslicah, ss. 3 Kraljih itd.; za sklep pa je bila tombola v prid rokodelskih fantečev.

— Vabilo k dvanajstemu občnemu zboru »Matiice slovenske« 24. januarja 1877 ob 4. uri po poludne v Čitalnični dvorani v Ljubljani. Versta razgovorov: 1. Pervosednikov ogovor. 2. Tajnikovo poročilo o odborovem delovanju od 1. januarja do konca decembra 1876. leta. 4. Proračun od 1. januarja do konca decembra 1877. leta. 5. Volitev treh udov, da pregledajo, presodijo in poterdijo odborov račun o novčnem gospodarstvu, vsled §. 9 Matičnih pravil. 6. Razgovor o predlogu gospoda Božidara Raiča zaradi izdavanja znanstvenega časopisa. 7. Razgovor o razpošiljanji knjig in plačevanji. 8. Navsetji posameznih udov. 9. Volitev novih odbornikov, namesto onih l. 1872 voljenih, ki so: a) izmej ljubljanskih: dr. Poklukar J., Souvan Fr., dr. Sterbenec Jurij, Tomšič Ivan, b) izmej vnanjih: Herman Mihael, Kossar Fr., Šavnik Dragotin, Dr. Tonkli Josip, Winkler Andrej. — Opomba: 1. Pri volitvah odbornikov »Matiice slovenske« vstevajo se tudi volilni listi takih družbenikov, ki sicer niso mogli sami k zboru priti, pa so vendar volilne liste s podpisom svojega imena odboru poslali tako, da nij prav nič suma zaradi kake prevare. (§. 11. Matičnih pravil.) 2. Račun za preteklo, proračun za prihodnje leto in volilni listi se pred razgovori razdele navzočim gg. družbenikom.

— »Krajna imena« v Teržaškej okolici. (Iz Edinosti). V Terstu. Založilo opravištvu »Edinosti« se zove 32 str. debela knjižica v osm., ki razlaga pomen 9 krajnih imen v Terž. okolici. Zbirajte narodne svetinje, dokler ne zginejo, more se reči o tem delu. Kjer ni več spominkov iz kamna in bron, pa ljudska govorica glasno govori. — Knjižica velja 12 kr.

Javna zahvala.

Naš zvesti prijatelj in mladinoljub, visokočastiti gospod Franjo Tomšič, duhovnik v Kozlah, je zopet za l. 1877, t. j. četrto leto blagovolil naročiti »Vrtec«, edini podučno-zabavni list za mladino, najpridnejšemu učencu naše šole. Podpisani je radostno primoran, da izreka v svojem, kakor tudi v imenu obdarovanca, blagemu dobrotniku za lepi dar najtoplejšo zahvalo. Da bi pač še drugi gospodje in mladinoljubi, katerih je mnogo iz naše fare doma in po širokem svetu razkropljenih, posnemali lepi in hvalevredni izgled! Bog!

Jože Pavčič,
nadučitelj v Laščah.

— Jezičnik XIV. leto t. j. Otec Marko Pohlín pa Valentin Vodnik, spisal prof. Marn, dobiva se v nekterih zvezkih à 80 kr. po „Uč. Tov.“ posebej ponatisnjen pri Lercherju in Gerberju.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V okolici Ljubljanski. Na 2razredni lj. šoli v Šmarni druga učit. služba, plače 500 gl. krajnemu šol. svetu do 20. januarja; na 1razr. lj. šoli na Dobrovi učit. služba, plače 500 gl. in prosto stanovanje, kraj. šol. svetu do 28. februarja.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Anton Ozimek, poprej na Dobrovi v Banjaloko; g. Valentin Žvagen, poprej začasno, sedaj stalno v Cerknici.